

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Kielcach

LKI – 4101-13-01/2013

P/13/059

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Kielcach

al. Tysiąclecia Państwa Polskiego 4, 25-520 Kielce

T +48 41 249 91 00, F +48 41 249 91 05

lki@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

<i>Numer i tytuł kontroli</i>	P/13/059 – Wsparcie przez Ministra Skarbu Państwa projektów badawczych, rozwojowych i wdrożeniowych dotyczących uzbrojenia i sprzętu wojskowego, realizowanych w spółkach Polskiego Holdingu Obronnego.
<i>Okres objęty kontrolą</i>	Lata 2011-2013 oraz rok 2014 do czasu zakończenia badań kontrolnych, z uwzględnieniem stanu początkowego z roku 2010.
<i>Jednostka przeprowadzająca kontrolę</i>	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
<i>Kontrolerzy</i>	1. Andrzej Kamiński, główny specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr 86675 z 25 października 2013 r. 2. Piotr Fatalski, główny specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr 86676 z 25 października 2013 r. (dowód: akta kontroli str. 1-4)
<i>Jednostka kontrolowana</i>	Bumar Amunicja S.A., ul. Legionów 122, 26-111 Skarżysko-Kamienna (dalej Bumar Amunicja lub Spółka)
<i>Kierownik jednostki kontrolowanej</i>	Prezesem Zarządu Spółki jest od 18 czerwca 2009 r. Waldemar Skowron. (dowód: akta kontroli str. 5)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna	Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości ¹ , działalność kontrolowanej jednostki w zakresie wykorzystania przez Bumar Amunicja wsparcia udzielonego przez Ministra Skarbu Państwa na realizację projektów badawczych, rozwojowych i wdrożeniowych, dotyczących produkcji uzbrojenia i sprzętu wojskowego.
Uzasadnienie oceny ogólnej	

Pozytywną ocenę uzasadnia:

- rzetelne uzasadnienie przez Spółkę, że proponowane do realizacji projekty odpowiadają celom wsparcia określonym w rozporządzeniu Ministra Skarbu Państwa z dnia 11 sierpnia 2011 r. w sprawie wsparcia niebędącego pomocą publiczną² oraz „Umowie w sprawie wsparcia niebędącego pomocą publiczną” zawartej 2 września 2011 r. pomiędzy Ministrem Skarbu Państwa a Polskim Holdingiem Obronnym (dalej: PHO);
- realizacja celów w zakresie restrukturyzacji Spółki;
- wydatkowanie środków Ministerstwa Skarbu Państwa (dalej: MSP) w kwocie 13 612,5 tys. zł na realizację Programu Dobrowolnych Odejść (PDO), w sposób zgodny z zasadami określonymi w „Porozumieniu z dnia 21 grudnia 2010 r. ustalającym zasady współpracy partnerów społecznych w procesach restrukturyzacji zatrudnienia oraz uprawnień pracowników związanych z tymi procesami” zawartym między PHO a organizacjami związkowymi oraz „Porozumieniem w sprawie warunków spłaty pożyczek” zawartym 10 lipca 2013 r. przez Spółkę i PHO³;
- wydatkowanie środków otrzymanych z MSP na realizację projektu *Opracowanie i wdrożenie systemu amunicji precyzyjnego rażenia do 120 mm moździerz kryptonim RAK* (dalej RAK amunicja 120 mm) w kwocie 16 544,0 tys. zł oraz projektu

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² Dz. U. Nr 174, poz. 1040.

³ Wyszczególnione kwoty wydatków nie obejmują kwot wydatków wymienionych w przedstawionych poniżej nieprawidłowościach.

Opracowanie i wdrożenie systemu amunicji precyzyjnego rażenia dla samobieźnych haubic kal. 155 mm kryptonim KRAB i KRYL (dalej KRAB/KRYL amunicja 155 mm) w wysokości 42 175,0 tys. zł, wyłącznie na realizację przedsięwzięć objętych wsparciem oraz z zachowaniem zasady uczciwej konkurencji, gospodarności, jawności i przejrzystości⁴;

- rzetelne udokumentowanie zdarzeń gospodarczych związanych z realizacją projektów objętych wsparciem MSP;
- monitorowanie i kontrola realizacji przedsięwzięć objętych dofinansowaniem ze środków MSP.

Stwierdzone nieprawidłowości polegały na:

- wykorzystaniu 16 662,4 tys. zł z otrzymanych pożyczek w kwocie 103 791,1 tys. zł wraz z odsetkami, w sposób niezgodny z zawartymi z pożyczkodawcą umowami w tym zakresie, z tego: wykorzystanie 27 grudnia 2012 r. 3 200,0 tys. zł na pokrycie zobowiązań podatkowych w podatku od towarów i usług (zwrócone na rachunek pożyczki 2 stycznia 2013 r.) oraz przekazanie w dniu 12 lipca 2013 r. kwoty 13 462,4 tys. zł na wyodrębniony rachunek bankowy, stanowiący zabezpieczenie udzielonych przez bank gwarancji na okres od 12 lipca 2013 r. do 30 maja 2014 r., dotyczących zwrotu udzielonej zaliczki na realizację jednego z kontraktów;
- wykorzystaniu kwoty 1 889,3 tys. zł z otrzymanej pożyczki na realizację w Spółce optymalizacji zatrudnienia w ramach PDO niezgodnie z celem na jaki wsparcie zostało udzielone, tj. z naruszeniem § 15 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Skarbu Państwa z dnia 11 sierpnia 2011 r. w sprawie wsparcia niebędącego pomocą publiczną oraz § 4 ust. 1 i 2 „Umowy w sprawie wsparcia niebędącego pomocą publiczną”.

NIK zwraca uwagę, że przesunięcie terminu zakończenia realizacji projektów RAK amunicja 120 mm oraz KRAB/KRYL amunicja 155 mm z końca IV kw. 2013 r. do końca IV kw. 2015 r. nastąpiło zarówno z przyczyn niezależnych od Spółki, jak również leżących po jej stronie, związanych przede wszystkim z nieuwzględnieniem stopnia złożoności realizowanych programów w trakcie opracowywania harmonogramu ich realizacji.

Ponadto NIK zwraca uwagę, że Zarząd Spółki zawierając z PHO 24 lipca 2013 r. porozumienia w sprawie warunków spłaty pożyczek zaciągniętych na realizację ww. programów inwestycyjnych, będące podstawą konwersji kwot pożyczek na kapitał zakładowy Spółki oświadczył, iż Spółka w pełni wykorzystwała środki z pożyczek, podczas gdy w rzeczywistości z kwoty pożyczek wraz z odsetkami w wysokości 103 791,1 tys. zł wykorzystano 56 224,5 tys. zł.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Realizacja przedsięwzięć, w tym projektów, prowadzonych z wykorzystaniem przekazanych środków wsparcia; wpływ tych działań na kształtowanie się sytuacji ekonomiczno-finansowej spółki w analizowanym okresie; sposób wypełniania przez beneficjenta zapisów umownych, na podstawie których pomoc ta została mu udzielona; porównanie ostatecznie osiągniętych efektów do pierwotnie zakładanych

Opis stanu faktycznego

1. Bumar Amunicja realizował dwa projekty z wykorzystaniem przekazanych środków wsparcia, na podstawie zawartych z PHO 17 lutego 2012 r. dwóch umów inwestycyjnych wraz z aneksami do tych umów zawartymi 20 grudnia 2012 r.

⁴ Wyszczególnione kwoty wydatków nie obejmują kwot wydatków wymienionych w przedstawionych poniżej nieprawidłowościach.

Umowy dotyczyły sposobu i celu wydatkowania przez Spółkę środków pieniężnych uzyskanych od PHO na skutek objęcia przez niego emisji nowych akcji w podwyższonym kapitale zakładowym Spółki, w zamian za wkład pieniężny.

Umowy dopuszczały możliwość przekazania środków pieniężnych w formie pożyczki, a następnie konwertowanie zobowiązań pożyczkobiorcy wynikających z umowy pożyczki na kapitał Spółki, poprzez jego podwyższenie i objęcie nowych akcji przez PHO.

Środki pochodzące z umów inwestycyjnych w łącznej wysokości 135 000,0 tys. zł, miały być przeznaczone na dofinansowanie realizacji projektów:

- RAK amunicja 120 mm w kwocie 50 000,0 tys. zł.
- KRAB/KRYL amunicja 155 mm w kwocie 85 000,0 tys. zł. (dowód: akta kontroli str. 6-37)

W dniu 19 maja 2011 r. Bumar Amunicja złożył do PHO wniosek o dofinansowanie ww. projektów, natomiast uchwałę dotyczącą przystąpienia do ich realizacji Zarząd Spółki podjął 28 października 2011 r.

Realizacja projektów, w obu przypadkach, obejmowała trzy etapy:

- Etap I – opracowanie demonstratora wraz z dokumentacją;
- Etap II – prototyp i badania zakładowe;
- Etap III – uruchomienie i produkcja, partia próbna, dokumentacja i badania klienta.

Zgodnie z harmonogramami realizacji projektów terminy zakończenia poszczególnych etapów zostały określone odpowiednio do 30 września 2012 r., 31 marca 2013 r. i 31 grudnia 2013 r.

W dniu 18 stycznia 2013 r. Bumar Amunicja wystąpił do PHO o zmianę harmonogramu realizacji projektów, wskazując nowe terminy zakończenia poszczególnych etapów Projektu RAK amunicja 120 mm odpowiednio do końca I kwartału 2014 r., IV kwartału 2014 r. oraz IV kwartału 2015 r., natomiast projektu KRAB/KRYL amunicja 155 mm odpowiednio do końca III kwartału 2014 r., IV kwartału 2014 r. i IV kwartału 2015 r.

Jako przyczyny opóźnienia realizacji projektów wskazano przedłużające się procedury uzyskania niezbędnych zgód rządowych po stronie partnerów zagranicznych i w związku z tym opóźnienia wejścia w życie kontraktów z partnerami zagranicznymi (lipiec i wrzesień 2012 r.). Powyższe przełożyło się na opóźnienia w zawarciu umów z podwykonawcami krajowymi.

PHO zaakceptował ww. zmiany harmonogramu pismem TW/11/2013 z 16 kwietnia 2013 r. (dowód: akta kontroli str. 38-39, 88-89, 94-95, 169-170, 175-176, 204-208, 265-267, 273-275)

Bumar Amunicja zakładał osiągnięcie szeregu korzyści z realizacji ww. projektów dla Spółki, Holdingu i kraju. Według pierwotnego harmonogramu przewidywano, że przychody ze sprzedaży nowych produktów wzrosną w okresie od 2014 r. do 2018 r. o kwotę od 113 mln zł do 212 mln zł, co spowoduje dalszy rozwój Spółki oraz poprawę jej sytuacji ekonomiczno-finansowej. Przewidywano, że nastąpi wzrost konkurencyjności Holdingu na rynku krajowym i zagranicznym poprzez rozszerzenie asortymentu oferowanych do sprzedaży produktów oraz zwiększenie możliwości konkurencyjności w pozyskiwaniu zamówień. Korzyścią w skali kraju będzie powstanie nowych miejsc pracy w chwili pozyskania zamówień na nowe produkty.

Bumar Amunicja zakładał, że skuteczna realizacja projektów nastąpi wówczas, gdy Spółka osiągnie do 2018 r. niżej określone wskaźniki:

- rentowność sprzedaży ROS⁵ 10,0% (zrealizowane w: 2010 r. – 5%, 2011 r. – 2%, 2012 r. – 1%);
- rentowność kapitału własnego ROE⁶ 8% (odpowiednio: 3%; 2%; 1%);
- wskaźnik płynności finansowej⁷ 2,5 (odpowiednio: 1,5; 1,4; 1,0);
- wskaźnik IRR⁸ 23%;
- rentowność projektów ROP⁹ 35,4%;

⁵ Rentowność sprzedaży ROS = Zysk netto / przychody ze sprzedaży i zrównane z nimi.

⁶ Rentowność kapitału własnego ROE = wynik finansowy netto / kapitał własny.

⁷ Wskaźnik płynności finansowej = aktywa obrotowe / kapitał własny.

⁸ IRR – wewnętrzna stopa zwrotu: $\sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+r)^t} - I_0 = 0$, gdzie CF – przepływy pieniężne netto, r – stopa dyskonta, I₀ - nakłady początkowe, t – kolejny okres inwestycji.

- WACC¹⁰ 4,46% (odpowiednio: 4,47%, 4,46%, 4,58%);
- NOPAT¹¹ 56 256,0 (odpowiednio: 24 553,1; 7 736,3; 4 342,7);
- okres zwrotu PP¹² 3 lata 358 dni.

Spółka określiła, że cele założone w projektach zostaną osiągnięte, jeżeli ich wykonanie przekroczy 80%. (dowód: akta kontroli str. 96-97, 114, 118-120, 178-180, 195, 200-202)

W dniu 8 października 2013 r. Bumar Amunicja przesłał do PHO nowy biznesplan, w którym poza dwoma projektami realizowanymi na podstawie umów z 17 lutego 2012 r., wskazał dwa nowe projekty, tj.:

- *opracowanie i wdrożenie lekkiego systemu ze sterowaną rakietą o zasięgu 2,5 km kryptonim PIRAT (PIRAT);*
- *utworzenie Polskiego Centrum Paliw Rakietowych (PALIWA).*

Biznesplan na realizację projektu PIRAT zakładał trzy etapy o nazwach takich jak w przypadku projektu RAK amunicja 120 mm i KRAB/KRYL amunicja 155 mm. Harmonogram zakładał realizację poszczególnych etapów odpowiednio do 30 września 2014 r., 30 września 2015 r. i 31 października 2016 r. Zakładano finansowanie ze środków MSP w wysokości 15 000,0 tys. zł.

Projekt PALIWA zakładał następujące etapy:

- Etap I – opracowanie, wykonanie i badania demonstratorów technologii paliw silników rakietowych, realizowany do 30 czerwca 2015 r;
- Etap II – opracowanie, wykonanie i badania partii prototypowych paliw silników rakietowych, realizowany do 31 marca 2016 r;
- Etap III – uruchomienie i produkcja, realizowany do 31 października 2016 r.

Finansowanie ze środków MSP miało wynieść 32 000 tys. zł.

Harmonogram realizacji projektów RAK amunicja 120 mm i KRAB/KRYL amunicja 155 mm nie uległ zmianie w stosunku do zaakceptowanego przez PHO 16 kwietnia 2013 r.

Bumar Amunicja w przesłanym 8 października 2013 r. do PHO biznesplanie zakładał wzrost przychodów ze sprzedaży nowych produktów w okresie od 2016 r. do 2019 r. o kwotę od 113 mln zł do 385 mln zł. W wyniku skutecznej realizacji projektów Spółka miała osiągnąć do 2019 r. następujące wskaźniki: rentowność sprzedaży ROS – 16%; rentowność kapitału własnego ROE 15%; wskaźnik płynności finansowej – 3,1; wskaźnik IRR 113%; rentowność projektów ROP 26,3%; WACC 4,7%; NOPAT 110 749,4; okres zwrotu PP 3 lata 21 dni.

Spółka określiła, że cele założone w projektach zostaną osiągnięte, jeżeli ich wykonanie przekroczy 80%. (dowód: akta kontroli str. 256, 265-267, 273-275, 280-282, 288-293, 316, 321-322, 324, 507, 558).

W okresie opracowywania powyżej przedstawionych biznesplanów Spółka nie miała zapewnionego zbytu produktów objętych realizowanymi projektami.

Według członka Zarządu Andrzeja Piątka, decyzja o rozpoczęciu prac związanych z realizacją badanych projektów i przyjęcie ww. założeń przez Zarząd Bumar Amunicja, nastąpiło po przeprowadzeniu analizy zapotrzebowania Sił Zbrojnych RP na amunicję precyzyjnego rażenia (inteligentną), uwzględniającej emitowane przez Ministerstwo Obrony Narodowej (dalej: MON) dokumenty dotyczące takiej amunicji (plany rozwoju i modernizacji sił zbrojnych, przetargi, opinie itp.):

- w 2006 r. Departament Polityki Zbrojnej MON w dokumencie pn. „Długoterminowy plan rozwoju priorytetowych obszarów badawczych w zakresie techniki i technologii obronnych na lata 2007-2019” zaliczył broń precyzyjną do technologii o najwyższym priorytecie, oraz wskazał na potrzebę badań nad systemami naprowadzania w celu zwiększenia precyzji rażenia celów;

⁹ Rentowność projektów ROP = zysk netto z projektu / przychody netto ze sprzedaży z projektu.

¹⁰ WACC – średni ważony koszt kapitału; $WACC = (1-t) \cdot K_d \cdot D / (E+D) + K_e \cdot E / (E+D)$, gdzie t – stopa podatkowa, K_d – koszt kapitału obcego na poziomie średniego kosztu kredytu, K_e – koszt kapitału własnego 4,458 (nominalna wartość 52 tygodniowych bonów skarbowych na dzień 28 marca 2011 r., D – wartość kapitału obcego, E – wartość kapitału własnego.

¹¹ NOPAT – zysk operacyjny netto po opodatkowaniu (NOPAT= EBIT* (1-T); gdzie EBIT – wynik operacyjny, a T – to stopa podatkowa).

¹² Okres zwrotu (PP) - to okres, jaki jest konieczny, aby nakłady poniesione na realizację określonego przedsięwzięcia inwestycyjnego zostały w pełni pokryte korzyściami netto wygenerowanymi przez to przedsięwzięcie

- w 2007 r. w piśmie do Huty Stalowa Wola oraz PHO Departament Polityki Zbrojeniowej MON uwarunkował podjęcie pracy wdrożeniowej REGINA (wdrożenie samobieżnej haubicy kal. 155 mm KRAB) zwiększeniem możliwości taktyczno-technicznych haubicy poprzez zastosowanie amunicji inteligentnej;
- w 2008 r. zostały przez MON opracowane „Wstępne założenia taktyczno-techniczne” na opracowanie naboju z pociskiem naprowadzanym na końcowym odcinku lotu do 120 mm moździerza;
- w 2010 r. zostały przez MON opracowane „Wstępne założenia taktyczno-techniczne” na amunicję precyzyjnego rażenia kalibru 155 mm naprowadzaną laserowo, przeznaczoną do 155 mm AHS „KRAB”.

Zdaniem członka Zarządu Andrzeja Piątka zapotrzebowanie MON na amunicję precyzyjnego rażenia potwierdzało również uwzględnienie w najnowszym „Planie modernizacji technicznej sił zbrojnych w latach 2013-2022 pracy wdrożeniowej „155 mm dywizjonowy moduł ogniowy REGINA” i pracy rozwojowej „Kompanijny moduł ogniowy 120 mm moździerzy samobieżnych RAK”. (dowód: akta kontroli str. 592-593)

Ponadto Kierownik Działu Rozwoju i Wdrożeń Andrzej Patek wyjaśnił, że wielkość sprzedaży amunicji precyzyjnego rażenia kal. 120 i 155 mm przedstawiona w biznesplanach przekazywanych do PHO została zaplanowana:

- na potrzeby kraju, przede wszystkim na podstawie zapotrzebowania na tego typu amunicję w związku z planowanym wprowadzeniem na uzbrojenie Sił Zbrojnych RP określonej liczby modułów ogniowych REGINA, KRYL oraz RAK;
- odnośnie sprzedaży na eksport, na podstawie rosnącego zapotrzebowania w Europie i na świecie na amunicję „inteligentną”, przy czym bardzo istotnym jest fakt, że systemami amunicji naprowadzanej na cel za pomocą odbitego promienia laserowego dysponuje jedynie Ukraina i Rosja. W żadnym kraju członkowskim Unii Europejskiej systemy takie do chwili obecnej jeszcze nie zostały wdrożone do produkcji. Porozumienie o współpracy zawarte pomiędzy Bumar Amunicja a partnerem ukraińskim przewiduje dostawy w tym zakresie na Ukrainę. (dowód: akta kontroli str. 664)

2. W biznesplanie dotyczącym *Optymalizacji czynników produkcji oraz rozwoju uzbrojenia i sprzętu wojskowego w Bumar Amunicja S.A. na potrzeby bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej* sporządzonym w listopadzie 2011 r., Spółka przedstawiła zasadność udzielenia wsparcia na realizację projektów. Z uzasadnienia wynika, że cele wsparcia odpowiadają warunkom określonym w rozdziale drugim rozporządzenia Ministra Skarbu Państwa z dnia 11 sierpnia 2011 r. w sprawie wsparcia niebędącego pomocą publiczną, tj. służą ochronie interesów bezpieczeństwa państwa. Tym samym odpowiadają celom określonym w umowie o wsparcie zawartą pomiędzy MSP a PHO.

Zakładane w biznesplanie podwyższenie kapitału zakładowego Spółki miało na celu ochronę podstawowych interesów państwa poprzez rozwój produktów oraz optymalizację czynników Produkcji Uzbrojenia i Sprzętu Wojskowego (dalej: produkcja UiSW) w Spółce, którego głównym efektem będzie poprawa zdolności do realizacji zadań obronnych oraz zapewnienie bezpieczeństwa dostaw dla sił zbrojnych przez Spółkę. Kapitał miał być w całości przeznaczony na działalność badawczo-rozwojową i wdrożeniową (dalej: B+R+W) w obszarze produkcji UiSW, a także optymalizację czynników produkcji obronnej.

Wskazano również, że rynek produkcji UiSW w zakresie sprzętu projektowanego przez Spółkę oraz inne podmioty Holdingu jest wysoce konkurencyjny i bez wprowadzenia na rynek nowych produktów, w warunkach otwartego rynku europejskiego (w tym polskiego) oferta spółek Holdingu miałaby marginalny zasięg, co mogłoby w konsekwencji doprowadzić do zagrożenia dla dalszego funkcjonowania wielu przedsiębiorstw z Holdingu, które są zaliczane do podmiotów o strategicznym znaczeniu dla obronności kraju. (dowód: akta kontroli str. 76-80, 157-161, 252-256)

Spółka posiada pozytywną opinię realizowanych przez Holding, a tym samym przez siebie, projektów skierowaną 13 kwietnia 2011 r. przez MON do MSP.

Z raportu ekspertów Wojskowej Akademii Technicznej (WAT) z 31 sierpnia 2011 r. skierowanego do PHO wynika, że w ocenie ekspertów WAT, potwierdzonej również opinią prawną, cel wsparcia niebędącego pomocą publiczną o jakie występuje PHO, w zakresie

realizowanych projektów, w tym przez Bumar Amunicja zmierza do ochrony podstawowych interesów bezpieczeństwa państwa. Zachodzą warunki umożliwiające wyłączenie przedmiotowego wsparcia ze stosowania przepisów prawa Unii Europejskiej o pomocy publicznej na podstawie art. 346 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej¹³ (TFUE). W piśmie MON skierowanym w dniu 13 kwietnia 2011 r. do MSP zawarto również informacje, że realizowane przez Spółkę projekty RAK amunicja 120 mm oraz KRAB/KRYL amunicja 155 mm, są zbieżne z zadaniami ujętymi w „Planie Modernizacji Technicznej Sił Zbrojnych RP w latach 2009-2018”. (dowód: akta kontroli str. 325-343)

Spółka pozyskała środki na realizację projektów w oparciu o zawarte z PHO umowy pożyczki.

Na sfinansowanie projektu RAK amunicja 120 mm zawarto umowy nr 51/12/V z 17 lutego 2012 r. (aneks z dnia 31 stycznia 2013 r.), na kwotę 6 000 tys. zł i nr 929/12/2012/RR z dnia 20 grudnia 2012 r. - 31 650 tys. zł, łącznie 37 650 tys. zł.

Kwota otrzymanych pożyczek stanowiła 75,3% wsparcia przewidzianego w umowie inwestycyjnej (50 000 tys. zł). PHO przekazało Spółce środki w wysokości wynikającej z umów pożyczek.

Do dnia 31 grudnia 2013 r. wykorzystano 16 544,0 tys. zł, tj. 44% otrzymanych środków, z tego: w 2012 r. – 6 609,9 tys. zł oraz w 2013 r. - 9 934,1 tys. zł.

Środki MSP stanowiły 100% wydatkowanej kwoty na realizację projektu.

Na sfinansowanie projektu KRAB/KRYL amunicja 155 mm podpisano umowy nr 49/12/V z dnia 17 lutego 2012 r. (aneks z dnia 31 stycznia 2013 r.) na kwotę 8 329,9 tys. zł i nr 930/12/2012/RR z dnia 20 grudnia 2012 r. - 52 770,1 tys. zł, łącznie 61 100 tys. zł.

Kwota otrzymanych pożyczek stanowiła 72% wsparcia przewidzianego w umowie inwestycyjnej (85 000,0 tys. zł). PHO przekazało Spółce środki w wysokości wynikającej z umów pożyczek.

Do 31 grudnia 2013 r. wykorzystano 42 175,0 tys. zł, tj. 69% otrzymanych środków, z tego: w 2012 r. – 14 099,2 tys. zł oraz w 2013 r. - 28 075,8 tys. zł.

Ponadto na zlecenie dotyczące ww. programu została prześięgowana kwota 3 065,7 tys. zł z tytułu zrealizowanych prac rozwojowych z projektu amunicja kal. 152 mm precyzyjnego rażenia. Po uwzględnieniu powyższej kwoty nakłady ogółem wynoszą 45 240,7 tys. zł, a środki MSP stanowią 93% finansowego zaangażowania projektu.

W sprawie otrzymania przez Spółkę środków z pożyczek w wysokości ponad 70% kwot przewidzianych w umowach, pomimo przesunięcia terminu realizacji projektu o dwa lata, dyrektor ds. Planowania i Analiz Ekonomicznych Iwona Binias wyjaśniła, że termin uzyskania środków z pożyczek był uzależniony od harmonogramu realizacji zadań na szczeblu PHO, gdzie zakończenie projektów zakładano w 2013 r., a zaistniałe opóźnienia wynikły po dokonaniu uzgodnień z MSP w sprawie terminów przekazania środków z pożyczek.

W umowach pożyczek wskazano, że środki przeznaczone były na realizację działań określonych we wnioskach, tj. na realizację projektów RAK amunicja 120 mm i KRAB/KRYL amunicja 155 mm. Bumar Amunicja m.in. został zobowiązany do realizowania projektów zgodnie z umowami pożyczek, *Regulaminem wydatkowania środków ze wsparcia PHO przez MSP, Metodą Zarządzania Projektami w Holdingu* oraz niedokonywania modyfikacji projektów bez uprzedniej pisemnej zgody PHO. Zmienne oprocentowanie pożyczki ustalono na bazie stawki WIBOR 3M, ogłaszanej w ostatnim dniu roboczym poprzedzającym nowy kwartał w serwisie informacyjnym Reuters, powiększone o marżę banków finansujących pożyczkodawcę oraz premię za ryzyko pożyczkodawcy (średnioważony koszt pozyskania kapitału, który na dzień podpisania umowy wynosił 7,93%). Aktualizacja średnioważonego kosztu pozyskania kapitału miała być dokonywana raz na kwartał. Oprocentowanie winno być płatne jednorazowo w terminie spłaty pożyczek, tj. 30 września 2013 r.

W § 6 pkt 1 umów pożyczek zawarto zapis, że spłata pożyczki nastąpi 30 września 2013 r. z zastrzeżeniem możliwości przeprowadzenia konwersji, o której mowa w § 12 umowy.

Zgodnie z § 12 umów pożyczek strony dopuszczają możliwość konwersji zobowiązań Pożyczkobiorcy wynikających z umowy (w tym odsetek) na kapitał zakładowy Pożyczkobiorcy poprzez podwyższenie kapitału zakładowego Pożyczkobiorcy i objęcie

¹³ Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/2 ze zm.

nowych akcji/udziałów przez Pożyczkodawcę. Warunkiem dokonania konwersji jest realizacja przez Pożyczkobiorcę postanowień Umowy, a w szczególności realizacja Projektu i wykorzystanie pożyczki zgodnie z przeznaczeniem, a także ustanie przyczyny zawarcia Umowy (o której mowa w § 6 ust. 2 Umowy w sprawie wsparcia niebędącego pomocą publiczną zawartej przez PHO z Ministrem Skarbu Państwa¹⁴), w postaci procesu konsolidacji, którego uczestnikiem jest Pożyczkobiorca. Przed dokonaniem konwersji Strony podpiszą porozumienie, które określi warunki konwersji. (dowód: akta kontroli str. 344-385, 449, 564, 594, 601, 676, 677)

3. Bumar Amunicja wchodzi w skład Holdingu i jest liderem Dywizji Amunicja. Holding realizuje zadania wynikające z przyjętej w sierpniu 2007 r. rządowej „Strategii Konsolidacji i Wspierania Polskiego Przemysłu Obronnego na lata 2007-2012”. W ramach realizacji Strategii przeprowadzono następujące działania konsolidacyjne:

- w czerwcu 2012 r. do Spółki włączono Wytwórnię Sprzętu Komunikacyjnego „PZL-WARSZAWA II” S.A., Fabrykę Produkcji Specjalnej Sp. z o.o. w Bolechowie i Zakłady Metalowe „KRAŚNIK” Sp. z o.o. W wyniku połączenia nastąpiło podwyższenie kapitału zakładowego Spółki z kwoty 18 281 830,50 zł do kwoty 18 715 432,50 zł, to jest o kwotę 433 602,00 zł w drodze emisji 96 356 akcji o wartości nominalnej 4,50 zł każda;
- w grudniu 2012 r. do Spółki włączono Zakłady Produkcji Specjalnej Sp. z o.o. w Pionkach. Połączenie nastąpiło w drodze nabycia przez przejmującego całości, tj. 25 800 udziałów w kapitale zakładowym przejmowanego. Z uwagi na fakt, że wszystkie udziały w kapitale zakładowym ww. Zakładu nabył Bumar Amunicja połączenie zostało przeprowadzone bez podwyższenia kapitału zakładowego Spółki.

Połączenia zostały rozliczone metodą łączenia udziałów zgodnie z art. 44 c ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości¹⁵.

Zgodnie z informacją podaną w sprawozdaniu z działalności Spółki za 2012 r. głównym celem konsolidacji było uzyskanie lepszej pozycji pozwalającej na konkurowanie z koncernami zagranicznymi. (dowód: akta kontroli str. 386-390)

3.1. Na realizację PDO wydatkowano łącznie 17 449,6 tys. zł, z tego w 2011 r. – 8 129,0 tys. zł oraz w 2012 r. – 9.320,6 tys. zł. Środki uzyskane z MSP na realizację projektu stanowiły 78% kwoty wydatków. Podmioty wchodzące obecnie w skład Bumar Amunicja (za wyjątkiem Zakładów Metalowych „KRAŚNIK” Sp. z o.o.) zawarły z PHO dwanaście umów pożyczek na realizację PDO na łączną kwotę 14 722,1 tys. zł, z tego w 2011 r. osiem na kwotę 8 154,1 tys. zł oraz w 2012 r. cztery na kwotę 6 568,0 tys. zł.

Poszczególne jednostki zawarły umowy pożyczki na kwoty: Bumar Amunicja – 7 763,2 tys. zł, Fabryka Produkcji Specjalnej Sp. z o.o. Bolechowo – 565,0 tys. zł, WSK „PZL-WARSZAWA II” S.A. – 2 593,8 tys. zł, Zakłady Produkcji Specjalnej Sp. z o.o. Pionki – 3 800,1 tys. zł. Środki pożyczek przeznaczone były na realizację projektu optymalizacji czynników produkcji UiSW w obszarze zatrudnienia. W umowach określono m.in. termin spłaty pożyczki oraz zawarto zapisy, że strony dopuszczają możliwość konwersji wierzytelności z tytułu umów pożyczki na kapitał zapasowy pożyczkobiorcy poprzez podwyższenie kapitału zakładowego i objęcie nowych akcji/udziałów przez pożyczkodawcę. W dniu 30 grudnia 2012 r. Bumar Amunicja, jako następca prawny wszystkich ww. podmiotów, zawarł z PHO aneks do wcześniej zawartych umów pożyczek, którym przedłużono termin spłaty pożyczek do dnia 30 czerwca 2013 r., ze względu na trwające prace nad przygotowaniem procedury konwersji wierzytelności z tytułu umów pożyczki.

Z przyznanej kwoty pożyczek w wysokości 14 722,1 tys. zł wykorzystano na realizację programu optymalizacji zatrudnienia 13 612,5 tys. zł (92,5%), w tym w 2011 r. – 7 044,5 tys. zł i 2012 r. – 6 568,0 tys. zł.

Poszczególne oddziały Spółki wykorzystały pożyczkę w następującej wysokości: Bumar Amunicja – 6 662,3 tys. zł (85,8%), Oddział Bolechowo – 565 tys. zł (100%), Oddział WSK

¹⁴ W przypadku, wynikającym z realizowanych procesów konsolidacji kapitałowej podmiotu z grupy SPÓŁEK, STRONY dopuszczają przekazywanie SPÓŁKOM środków, o których mowa w § 3 ust. 2 na podstawie umowy pożyczki z konwersją na akcje i udziały SPÓŁEK, wraz z ustanowieniem stosownego zabezpieczenia.

¹⁵ Dz. U. z 2013 r., poz. 330 ze zm.

PZL Warszawa II – 2 585,1 tys. zł (99,7%), Oddział Pionki 3 800,1 tys. zł (100%).
(dowód: akta kontroli str. 391-393, 454-457, 564)

Członek Zarządu Spółki Jarosław Cieślik wyjaśnił, że różnica w wysokości planowanej kwoty pożyczki, a jej rozliczeniem przez Bumar Amunicja S.A. na realizację PDO wynika z interpretacji sposobu rozliczania PDO w Holdingu.

Przy planowaniu kwoty pożyczek Spółka uwzględniła wszystkie świadczenia objęte odrębnym porozumieniem zawartym pomiędzy Spółką, a działającymi w niej organizacjami związkowymi.

Zgodnie ze stanowiskiem MSP finansowaniem z puli pochodzącej z dokapitalizowania przez MSP mogły być objęte wyłącznie świadczenia opisane w „Porozumieniu z dnia 21 grudnia 2010 r. ustalającym zasady współpracy partnerów społecznych w procesach restrukturyzacji zatrudnienia oraz uprawnień pracowników związanych z tymi procesami” zawartym między PHO a organizacjami związkowymi.

W związku z powyższym PHO poinformował Spółkę o konieczności zwrotu środków wypłaconych na podstawie umów pożyczek ponad katalog świadczeń kwalifikowanych zgodnie z Porozumieniem z 21 grudnia 2010 r. (dowód: akta kontroli str. 394-396)

W dniu 31 sierpnia 2012 r. Spółka zwróciła niewykorzystaną część otrzymanego wsparcia na realizację PDO w kwocie 1 109,6 tys. zł wraz z odsetkami w wysokości 63,8 tys. zł. (dowód: akta kontroli str. 397-399)

Na 2 045 osób zatrudnionych w Bumar Amunicja wraz z oddziałami zamiejscowymi, PDO objął łącznie 453 pracowników (22%), z tego: bezpośrednio produkcyjnych – 196, pośrednio produkcyjnych – 99 oraz umysłowych – 158.

Spośród osób odchodzących, 35 liczyło od 18 do 35 lat, 101 – od 36 do 50 lat oraz 317 – powyżej 50 lat.

Z poszczególnych jednostek organizacyjnych Spółki odeszło: z Bumar Amunicja – 179 osób (12%), z Oddziału Bolechowo – 18 (17%), z Oddziału WSK PZL Warszawa II – 87 (38%), z Oddziału Pionki – 169 (96%).

Oszczędności uzyskane przez Bumar Amunicja w wyniku realizacji PDO wyniosły 27 218,1 tys. zł, z tego w: 2011 r. – 2 245,4 tys. zł, 2012 r. – 11 624,9 tys. zł oraz w 2013 r. – 13 347,8 tys. zł. (dowód: akta kontroli str. 400-401, 665)

W dniu 10 lipca 2013 r. Spółka zawarła z PHO porozumienie w sprawie warunków spłaty pożyczek. W § 1 porozumienia określono zasady finansowania świadczeń dla odchodzących pracowników, ze środków uzyskanych z pożyczek od PHO, zgodnie ze stanowiskiem MSP z dnia 29 lutego 2012 r., według którego finansowaniem z puli pochodzącej z dokapitalizowania przez MSP będą mogły być objęte wyłącznie świadczenia opisane w Porozumieniu z 21 grudnia 2010 r. ustalającym zasady współpracy partnerów społecznych w procesach restrukturyzacji zatrudnienia oraz uprawnień pracowników związanych z tymi procesami, tj.:

- odprawy wynikające z powszechnie obowiązujących przepisów prawa, tj. wynikające z art. 8 ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników¹⁶;
- odprawy emerytalne dla pracowników spełniających warunki do przejścia na emeryturę lub rentę;
- odszkodowanie za utraconą odprawę emerytalną dla pracowników spełniających warunki do przejścia na świadczenie przedemerytalne;
- odszkodowanie za utracenie prawa do nagrody jubileuszowej;
- jednorazowa rekompensata za rozwiązanie umowy o pracę w trybie porozumienia stron.

W poszczególnych punktach podano szczegółowe wysokości świadczeń uzależnione od stażu pracy odchodzącego pracownika.

W § 2 porozumienia ustalono warunki i zasady konwersji kwoty pożyczki wraz z odsetkami na kapitał zakładowy pożyczkobiorcy. Cenę emisyjną nowych akcji emitowanych przez pożyczkobiorcę ustalono w oparciu o wycenę Spółki na poziomie 150,45 zł za jedną akcję.

¹⁶ Dz. U. Nr 90, poz. 844 ze zm.

Określono, że uchwała Walnego Zgromadzenia Spółki w sprawie emisji nowych akcji zostanie podjęta do 31 lipca 2013 r. (dowód: akta kontroli str. 402-408)

Kontrola wypłaconych świadczeń w kwocie 885,2 tys. zł 23 pracownikom, tj. 5% liczby pracowników objętych PDO, z punktu widzenia zgodności z zasadami określonymi w porozumieniu w sprawie warunków spłaty pożyczek z dnia 10 lipca 2013 r., nie wykazała nieprawidłowości. (dowód: akta kontroli str. 409)

3.2. Pismem z 18 października 2012 r. PHO poinformowało Bumar Amunicję m.in., iż przypadki ponownego zatrudniania osób objętych PDO w czasie trwania projektu oraz bezpośrednio po jego zakończeniu są kwestionowane przez MSP, które zapowiedziało przeprowadzenie audytu wykonania i rozliczenia środków przekazanych na realizację PDO ze szczególnym uwzględnieniem przypadków, w których pracownik korzystający z PDO znajduje zatrudnienie w innej spółce Holdingu. Zwrócono także uwagę, iż ponowne zatrudnianie osób, które skorzystały z PDO powinno być szczególnie uzasadnione i jednostkowe, zaś podpisane umowy powinny obowiązywać na czas określony. (dowód: akta kontroli str. 565, 566)

W § 12 „Porozumienia z dnia 21 grudnia 2010 r. w sprawie zasad współpracy partnerów społecznych w procesach restrukturyzacji zatrudnienia oraz uprawnień związanych z tymi procesami” zawartego przez PHO ze związkami zawodowymi zapisano, że *pracodawca ma prawo do uzasadnionej odmowy rozwiązania stosunku pracy z pracownikiem w trybie PDO*. (dowód: akta kontroli str. 678-692)

W § 6 „Porozumienia w sprawie przeprowadzenia w Bumar Amunicja S.A. zwolnień grupowych z 6 lutego 2012 r.” zawartego pomiędzy zarządem a związkami zawodowymi¹⁷ zapisano, iż *Zarząd Spółki mając na względzie interes Bumar Amunicja S.A. może w uzgodnieniu z pracownikiem, który złożył ofertę rozwiązania umowy o pracę i posiada uprawnienia, o których mowa w § 3 przesunąć termin rozwiązania umowy o pracę*. W § 3 porozumienia zawarto zapis, zgodnie z którym data rozwiązania stosunku pracy uzależniona jest od terminu nabycia uprawnień i może przekroczyć 30 listopada 2012 r. (dowód: akta kontroli str. 699-702)

W „Porozumieniu w sprawie przeprowadzenia zwolnień grupowych w Zakładach Produkcji Specjalnej Sp. z o.o. Pionki” zawartym 6 lutego 2012 r. pomiędzy Zarządem Spółki a MKZ NSZZ „Solidarność” w § 9 ust. 1 wskazano, iż *pracodawca oświadcza, że w ciągu dwóch miesięcy od momentu wynegocjowania kontraktu z MON na dostawę amunicji 120 mm HE odłamkowo-burzącej oraz w razie ponownego zatrudniania pracowników w tej samej grupie zawodowej, zatrudni pracowników, z którymi rozwiązał stosunek pracy za porozumieniem stron w ramach grupowego zwolnienia, jeżeli zwolniony pracownik zgłosi zamiar podjęcia pracy w formie pisemnej, zgodnej ze wzorem stanowiącym załącznik nr 2 do niniejszego Porozumienia*. Ponadto w ust. 2 stwierdzono, że *w razie ponownego zatrudnienia pracowników, o których mowa w pkt. 1 powyżej Pracodawca zobowiązuje się do zawarcia z nimi umów o pracę na czas określony z dwutygodniowym okresem wypowiedzenia oraz ustalenia wynagrodzenia z uwzględnieniem podwyżki o 300 zł brutto dla pracowników, którzy z dniem rozwiązania umowy o pracę mieli ustalone wynagrodzenie za pracę w wysokości poniżej 3000 zł brutto*. W ust. 3 zapisano: *W momencie unormowania się sytuacji spółki, tzn. podpisania wieloletnich zamówień oraz zakończenia procesu restrukturyzacji, pracodawca gwarantuje, że zawierane z pracownikami o których mowa w pkt. 1, umowy o pracę będą umowami na czas nieokreślony*. (dowód: akta kontroli str. 693-698)

Do końca 2012 r. spośród 453 pracowników, którzy skorzystali z PDO powtórnie zatrudnionych zostało 150 osób, z tego w:

- Bumar Amunicja Oddział Pionki 131 osób na podstawie umowy o pracę, w tym 71 osób (54%) zatrudniono na okres dłuższy niż 6 miesięcy w czasie od jednego dnia do sześciu miesięcy po rozwiązaniu umów o pracę;

¹⁷ MKZ NSZZ „Solidarność”, MOZ ZZPE, MOO ZZLiT.

- Bumar Amunicja Oddział Warszawa 17 osób na podstawie umów cywilno-prawnych, z tego 10 pracowników (59%) zatrudniono w okresie od jednego dnia do sześciu miesięcy po ustaniu stosunku pracy w ramach PDO;
- Bumar Amunicja Skarżysko-Kamienna dwie osoby następnego dnia po ustaniu stosunku pracy w ramach PDO na umowy zlecenie i o dzieło na okres sześciu miesięcy. (dowód: akta kontroli str. 567-579)

3.3. W dniu 24 lipca 2013 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Bumar Amunicja podjęło uchwałę Nr 4 w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego Spółki z kwoty 18 665,7 tys. zł do kwoty 23 472,1 tys. zł, tj. o kwotę 4 806,4 tys. zł. Podwyższenia dokonano poprzez niepubliczną emisję 1 068 079 akcji imiennych serii „G” o wartości nominalnej 4,50 zł oraz cenie emisyjnej 150,45 zł każda.

Akcje zostały pokryte wkładami o łącznej wysokości 160 692,5 tys. zł, tj. wkładem niepieniężnym w postaci udziałów w kapitale zakładowym Zakładu Produkcji Specjalnej „GAMRAT” Sp. z o.o. w Jaśle o wartości 11 709,2 tys. zł oraz wkładem pieniężnym o wartości 148 983,3 tys. zł, który dotyczył wierzytelności PHO wobec Bumar Amunicja z tytułu:

- pożyczek wykorzystanych na realizację PDO w kwocie 15 100,4 tys. zł, w tym 13 612,5 tys. zł należności głównej oraz 1 487,9 tys. zł odsetek;
- pożyczek B+R+W dotyczących realizacji projektów pn. „Opracowanie i wdrożenie systemu amunicji precyzyjnego rażenia 155 mm dla samobieżnych haubic KRAB i KRYL” oraz „Opracowanie i wdrożenie systemu amunicji precyzyjnego rażenia do 120 mm moździerza kryptonim RAK” na łączną kwotę 103 791,1 tys. zł, w tym 98 750,0 tys. zł należności głównej oraz 5 041,1 tys. zł odsetek;
- zobowiązań Zakładów Produkcji Specjalnej Sp. z o.o. Pionki wobec PHO z tytułu innych pożyczek, kredytu i transakcji handlowych w kwocie 28 341,8 tys. zł, w tym 25 930,7 tys. zł należności głównych oraz 2 411,1 tys. zł odsetek;
- zobowiązań Zakładów Metalowych Kraśnik Sp. z o.o. w Kraśniku wobec PHO w kwocie 1 750,0 tys. zł. (dowód: akta kontroli str. 410-430)

W dniu 23 sierpnia 2013 r. Bumar Amunicja oraz PHO zawarły umowę subskrypcji prywatnej, na mocy której PHO objął 1 068 079 akcji serii „G”.

W dniu 25 października 2013 r. dokonano wpisu w Krajowym Rejestrze Sądowym objęcia ww. akcji. (dowód: akta kontroli str. 431-440)

W § 6 pkt 1 umów pożyczek na realizację programów KRAB/KRYL amunicja 155 mm oraz RAK amunicja 120 mm zawarto zapis, że *splata pożyczki nastąpi w dniu 30 września 2013 r. z zastrzeżeniem możliwości przeprowadzenia konwersji, o której mowa w § 12 Umowy. Zgodnie z § 12 umów pożyczek strony dopuszczają możliwość konwersji zobowiązań wynikających z umowy (w tym odsetek) na kapitał zakładowy Pożyczkobiorcy poprzez podwyższenie kapitału zakładowego Pożyczkobiorcy i objęcie nowych akcji/udziałów przez Pożyczkodawcę. Warunkiem dokonania konwersji jest realizacja przez Pożyczkobiorcę postanowień Umowy, a w szczególności realizacja Projektu i wykorzystanie pożyczki zgodnie z przeznaczeniem.* (dowód: akta kontroli str. 350, 351, 362, 363, 374, 383)

Konwersji kwoty pożyczek wraz z odsetkami w wysokości 103 791,1 tys. zł przeznaczonych na realizację B+R+W, dotyczących projektów KRAB/KRYL amunicja 155 mm oraz RAK amunicja 120 mm, w tym 98 750,0 tys. zł należności głównej oraz 5 041,1 tys. zł odsetek dokonano w oparciu o porozumienia w sprawie warunków spłaty pożyczki zawarte przez Spółkę z PHO 24 lipca 2013 r. W § 1 pkt 1 porozumień strony oświadczyły, że pożyczkodawca udzielił i wypłacił pożyczkobiorcy pożyczkę pieniężną w łącznej kwocie 98 750,0 tys. zł. W § 1 pkt 4 porozumień pożyczkobiorca oświadczył, że pożyczki w ww. kwocie wykorzystał na realizację projektu określonego w § 1 ust 4 porozumień, tj. na opracowanie i wdrożenie projektów KRAB/KRYL amunicja 155 mm oraz RAK amunicja 120 mm. Porozumienia ze strony Bumar Amunicja jako pożyczkobiorcy podpisali członkowie zarządu Jarosław Cieślak – Dyrektor ds. Finansowych oraz Piotr Jaromin – Dyrektor ds. Handlu i Marketingu. (dowód: akta kontroli str. 441-448)

Według stanu na 30 października 2013 r. projekt nie został zrealizowany a Spółka wykorzystwała 56 224,5 tys. zł (56,9% udzielonej pożyczki), natomiast nie wykorzystwała pożyczki wraz z odsetkami w wysokości 47 566,6 tys. zł. (dowód: akta kontroli str. 449)

W sprawie niezgodnego ze stanem faktycznym zapisanego w porozumieniach oświadczenia o wykorzystaniu otrzymanej kwoty pożyczek, członkowie Zarządu Bumar Amunicja, którzy je podpisali wyjaśnili, że zawarte w dniu 24 lipca 2013 r. przez Bumar Amunicja z PHO porozumienia w sprawie spłaty zobowiązań potwierdzają stan faktyczny finansowego wykorzystania pożyczek w kwocie 61 100,0 tys. zł oraz 37 650, tys. zł. Zapis, o którym mowa w § 1 pkt 3, iż Bumar Amunicja S.A. wykorzystał na realizację projektów kwoty ww. pożyczek jest zgodny z prawdą.

W trakcie realizacji projektów Zarząd Bumar Amunicja S.A. podpisał umowy z dostawcami na zakup know-how, dokumentacji technicznej, usług, stanowiska do badań, doradztwa technicznego i zobowiązał się do ich nabycia w określonych czasie i kwocie. Podpisanie tych umów to zaciągnięcie przez Bumar Amunicja zobowiązań. Środki finansowe nie są w całości bezpośrednio wydane i znajdują się na rachunku bankowym (pożyczki), ale są zarezerwowane na zapłatę zobowiązań wynikających z podpisanych już umów na ogólną kwotę 32 597,4 tys. zł netto. Pozostałe środki w kwocie 7 493,4 tys. zł zostały zarezerwowane na realizację prac własnych Bumar Amunicja do czasu otrzymania z PHO trzech transz pożyczek.

Ponadto, w dniu 18 stycznia 2013 r. Spółka przesłała do PHO nowy harmonogram „Zapotrzebowanie na kapitał w latach 2012-2015” zmieniający końcowy termin realizacji projektu z IV kwartału 2013 r. na IV kwartał 2015 r. z prośbą o usankcjonowanie zmian poprzez zawarcie aneksu z MSP. Zaproponowane przez Bumar Amunicja zmiany harmonogramu wynikają z przedłużających się procedur uzyskania niezbędnych zgód rządowych po stronie partnerów zagranicznych i związanego z tym opóźnienia wejścia w życie kontraktu oraz opóźnień w podpisaniu powiązanych z kontraktem umów z podwykonawcami krajowymi. (dowód: akta kontroli str.204-208, 452-453)

4. Zgodnie z § 4 pkt 9 umów inwestycyjnych z 17 lutego 2012 r. kwoty dofinansowania uzyskane w związku z objęciem akcji w podwyższonym kapitale zakładowym lub w związku z umowami pożyczki, będą się znajdowały, od chwili ich wniesienia przez PHO, na rachunku specjalnie wydzielonym dla kwot i będą wydatkowane bezpośrednio z tych rachunków. W umowach wskazano oddzielne numery rachunków bankowych do obsługi każdego z projektów.

Środki z pożyczek były przekazywane na rachunki określone w umowach inwestycyjnych. Do 31 grudnia 2013 r. na rachunek dotyczący realizacji projektu KRAB/KRYL amunicja 155 mm PHO przekazał łącznie 61 100,0 tys. zł, a na rachunek dotyczący realizacji programu RAK amunicja 120 mm 37 650,0 tys. zł. Finansowanie wydatków ze środków pomocowych odbywało się bezpośrednio z wyodrębnionych rachunków, na których zostały zgromadzone środki pożyczek lub w drodze refundacji w przypadkach ich uprzedniego sfinansowania z innych rachunków. (dowód: akta kontroli str. 6-15, 22-31, 458-461)

5. Zawarte umowy inwestycyjne na realizację projektów RAK amunicja 120 mm i KRAB/KRYL amunicja 155 mm nie nakładały na Spółkę obowiązku udzielania zamówień z zachowaniem przepisów ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych¹⁸.

Obowiązujące w Bumar Amunicja zasady nabywania środków trwałych zostały określone w Instrukcji nr 1/2003 o środkach trwałych¹⁹. Zgodnie z instrukcją wniosek o zakup środka trwałego powinien zawierać uzasadnienie celowości, przewidywany koszt, lokalizację, wymagania techniczne, przewidywane efekty i opłacalność. Instrukcja wskazywała osoby uprawnione do wnioskowania o zakup środka trwałego do dyrektora ds. produkcji, który po wstępnej akceptacji winien przekazać wniosek do Działu Inwestycji, Modernizacji i Offsetu (TI). Następnie wniosek winien być kierowany do Zarządu Spółki, który podejmuje decyzję o przeprowadzeniu przetargu lub konkursu ofert (w formie uchwały bądź zapisu w protokole

¹⁸ Dz. U. z 2013 r. poz. 907 ze zm.

¹⁹ Aktualizowanej pismami ZO/16/2004 z dnia 13 września 2004 r., ZO/6/2005 z dnia 23 marca 2005 r., ZO/25/2011 z dnia 16 września 2011 r., z dnia 29 lutego 2012 r. oraz ZO/43/2013 z dnia 16 października 2013 r.

z posiedzenia Zarządu w zależności od wartości środka trwałego). (dowód: akta kontroli str. 6-37, 462-467)

Badaniem prawidłowości udzielania zamówień objęto umowy zawarte w ramach realizacji projektów na łączną wartość 61 361,8 tys. zł²⁰, co stanowiło 45,5% wartości umów inwestycyjnych (135 mln zł), dotyczące:

- zakupu stanowiska z lufą balistyczną do badań amunicji precyzyjnego rażenia (APR) 120 mm za kwotę 1 458,0 tys. zł oraz APR 155 mm za kwotę 7.379,0 tys. zł;
- dostawy towarów i usług na potrzeby projektu za kwotę 15 000 tys. USD (48 399,0 tys. zł);
- opracowania dokumentacji dotyczącej przedziału kierowania do APR za kwotę 140 tys. euro (614,7 tys. zł);
- zakupu pięcioosiowego centrum obróbkowego za kwotę 1 601,4 tys. zł;
- zakupu mieszalnika planetarnego za kwotę 109,7 tys. zł;
- prac projektowych i badawczych za kwotę 1 800 tys. zł.

Przed zakupem pięcioosiowego centrum obróbkowego i mieszalnika planetarnego wystąpiono do producentów o przedłożenie ofert, a następnie powołane przez kierownika Działu Inwestycji Modernizacji i Offsetu (akceptowane przez członka Zarządu Spółki) komisje dokonały wyboru urządzeń. W obu przypadkach sporządzono uzasadnienie wyboru oferty. Zarząd Spółki uchwałą wyraził zgodę na zakup ww. urządzeń, a w przypadku pięcioosiowego centrum obróbkowego zgodę wyraziła również Rada Nadzorcza Spółki.

Zakupu stanowiska z lufą balistyczną do badań APR 120 mm, które było niezbędne do przeprowadzenia badań badawczo-rozwojowych oraz w późniejszym czasie na etapie produkcji seryjnej, dokonano od jedyne go producenta moździerza 120 mm, po przeprowadzeniu negocjacji dotyczących rozwiązań technicznych oraz ceny.

W przypadku zakupu stanowiska z lufą balistyczną do badań APR 155 mm, z zapytaniem ofertowym wystąpiono do trzech firm, w tym dwóch zagranicznych, jednak ze względu na brak możliwości przekazania za granicę danych konstrukcyjnych, ograniczono się do negocjacji, w zakresie rozmiaru prac i ceny, z polskim kontrahentem.

W przypadku umów na dostawy wartości niematerialnych i prawnych prowadzone były negocjacje dotyczące zakresu kontraktów oraz ich wartości.

Kontrola wykazała, że zakupów dokonywano z zachowaniem zasad uczciwej konkurencji, gospodarności, jawności i przejrzystości. (dowód: akta kontroli str. 468-479)

6. W § 1 umów inwestycyjnych ustalono, że *jako koszty kwalifikowane należy rozumieć koszty ujęte we wnioskach i poniesione przez Spółkę na realizację zadań projektowych w czasie trwania projektów, wyłącznie dla osiągnięcia celów i zamierzonych wyników projektów z zachowaniem zasad gospodarności, skuteczności i wydajności, jednocześnie uwzględnione w harmonogramie i budżecie projektu.*

Bumar Amunicja został również zobowiązany do realizowania projektów zgodnie z *Regulaminem wydatkowania środków ze wsparcia PHO przez MSP z października 2011 r.* (dowód: akta kontroli str. 5-37)

Zgodnie z pkt 3.2 Regulaminu koszty kwalifikowane projektu to w szczególności: wydatki związane z zakupem środków trwałych zaliczanych do grup 3-8 Klasyfikacji Środków Trwałych niezbędnych do realizacji poszczególnych etapów projektu oraz do wdrożenia i uruchomienia produkcji partii próbnej; wydatki związane z zakupem wartości niematerialnych i prawnych konieczne w realizowanym projekcie UiSW; wydatki związane z zakupem materiałów niezbędnych do podjęcia prac prototypowych związanych z UiSW; wydatki związane z nabyciem usług obcych niezbędnych do realizacji projektu; inne koszty niezbędne do poniesienia w ramach realizowanego projektu; koszty świadczeń pracowników, ich przekwalifikowania i doskonalenia zmierzające do optymalizacji wzrostu efektywności czynników produkcji. (dowód: akta kontroli str. 480-491)

Inne koszty niezbędne do poniesienia w ramach realizowanego projektu ujęte we wniosku, obejmują m.in. koszty: delegacji krajowych i zagranicznych związanych z projektem;

²⁰ Wartość umów zawartych w walutach obcych, a niezapłaconych w całości do zakończenia kontroli wyliczono w oparciu o średni kurs sprzedaży NBP z dnia zawarcia umowy tj. 1 USD = 3,2266 zł, 1 EUR = 4,3908 zł.

organizacyjne (np. wynajęcie sali konferencyjnej, poczęstunek) związane z projektem; wynagrodzeń (wynikające z istniejących regulaminów wynagradzania w Spółkach) pracowników bezpośrednio alokowanych do projektów wraz z narzutami, na podstawie odrębnej ewidencji czasu pracy prowadzonej dla projektu, transportu i ubezpieczenia związane z projektem; pośrednie zmienne związane z projektami B+R+W, tj. z uruchomieniem partii prototypowej i próbnej. (dowód: akta kontroli str. 492-496)

Na realizację projektu RAK amunicja 120 mm Spółka dysponowała środkami w kwocie 38 293 tys. zł, z tego przekazaną na wyodrębniony rachunek pożyczką 37 650 tys. zł oraz odsetkami od zgromadzonych na rachunku środków w wysokości 643 tys. zł.

Do 31 grudnia 2013 r. wydatkowano 16 544,0 tys. zł, z tego: 16 438,7 tys. zł z pożyczki oraz 105,7 tys. zł z odsetek. Środki wykorzystano na: zakup materiałów – 7 494,7 tys. zł (45,3% wydatkowanych środków); zakup wartości niematerialnych i prawnych – 4 606,3 tys. zł (27,8%); zakup środków trwałych – 2 217,9 tys. zł (13,4%); wynagrodzenia – 1 206,5 tys. zł (7,3%); zakup usług obcych – 260,8 tys. zł (1,6%); inne koszty – 757,8 tys. zł (4,6%). Do wykorzystania pozostało 21 747,7 tys. zł.

Na realizację projektu KRAB/KRYL amunicja 155 mm Spółka dysponowała środkami w wysokości 61 941,5 tys. zł, z tego przekazaną na wyodrębniony rachunek pożyczką 61 100,0 tys. zł oraz odsetkami od zgromadzonych na rachunku środków – 841,5 tys. zł.

Do 31 grudnia 2013 r. wydatkowano 42 175,0 tys. zł, z tego 41 990,7 tys. zł z pożyczki oraz 184,3 tys. zł z odsetek. Środki wykorzystano na: wartości niematerialne i prawne – 31 217,1 tys. zł (74,0% wydatkowanych środków); środki trwałe – 6 002,7 tys. zł (14,2%); materiały – 3 213,6 tys. zł (7,6%); wynagrodzenia – 1 124,4 tys. zł (2,7%); usługi obce – 273,7 tys. zł (0,6%); inne koszty – 343,5 tys. zł (0,8%). Do wykorzystania pozostało 21 566,1 tys. zł.

Kontrola wykazała, że powyższe wydatki stanowiły koszty kwalifikowane projektów. Spółka rzetelnie dokumentowała zdarzenia gospodarcze związane z ich realizacją, a dokumenty księgowe dotyczące badanych wydatków obejmowały działania związane z realizacją tych przedsięwzięć. (dowód: akta kontroli str. 497-506, 553-557, 594-601)

6.1. Analiza obrotów na rachunkach bankowych, na których znajdowały się środki pochodzące z otrzymanych pożyczek na realizację projektów RAK amunicja 120 mm i KRAB/KRYL amunicja 155 mm wykazała, że Spółka 27 grudnia 2012 r. przekazała z rachunku dotyczącego projektu KRAB/KRYL amunicja 155 mm 3 200 tys. zł, na pokrycie zobowiązań podatkowych Spółki w zakresie podatku od towarów i usług. Powyższą kwotę zwrócono na rachunek pożyczki 2 stycznia 2013 r.

Ponadto 12 lipca 2013 r. Bumar Amunicja przekazał z rachunków dotyczących projektów RAK amunicja 120 mm i KRAB/KRYL amunicja 155 mm 13 462,4 tys. zł (w tym z rachunku dotyczącego KRAB/KRYL amunicja 155 mm – 5 000,0 tys. zł i RAK amunicja 120 mm – 8 462,4 tys. zł) na rachunek bankowy stanowiący zabezpieczenie udzielonych przez PKO Bank Polski gwarancji bankowych na okres od 12 lipca 2013 r. do 30 maja 2014 r. Gwarancje bankowe dotyczyły zwrotu udzielonej zaliczki na realizację umowy dotyczącej dostawy urządzeń treningowych SPIKE, zawartej 2 lipca 2013 r. pomiędzy Bumar Amunicja a Skarbem Państwa – Inspektorem Uzbrojenia. (dowód: akta kontroli str. 636-659)

6.2. Spółka przekazywała do PHO kwartalne i roczne sprawozdania z wykorzystania udzielonego wsparcia oraz jego efektów. Sprawozdania zawierały szczegółowy opis realizowanych zadań wraz z kosztami kwalifikowanymi, wymienionymi w budżetach. W sprawozdaniach zawarte były również szczegółowe uzasadnienia odchyleń w realizacji poszczególnych projektów od przyjętego harmonogramu, jak również wskazywały zagrożenia dla właściwej realizacji zadań oraz przedstawiały propozycje rozwiązań i omówienie podjętych działań.

W kwartalnych sprawozdaniach z realizacji projektów za okres od 1 października do 31 grudnia 2013 r. wykazano poniesione nakłady od początku realizacji w następujących wysokościach:

- RAK amunicja 120 mm – 14 556,0 tys. zł ;
- KRAB/KRYL amunicja 155 mm – 43 422,5 tys. zł.

Kwota wykazana w ww. sprawozdaniach była w pierwszym przypadku o 1 988,0 tys. zł niższa, a w drugim o 1 247,5 tys. zł wyższa od kwot pobranych z rachunków bankowych

pożyczek. Powyższe różnice są prawidłowe i wynikają z memoriałowego ujęcia kosztów w księgach rachunkowych, tj. zaliczenia ich do okresów, w których następowała realizacja danej operacji gospodarczej. (dowód: akta kontroli str. 627-633,635)

7. Realizacja projektów KRAB/KRYL amunicja 155 mm oraz RAK amunicja 120 mm nie przebiegała zgodnie z obowiązującymi harmonogramami. Według informacji zawartych w kwartalnych i rocznych sprawozdaniach z realizacji projektów przyczynami opóźnień w ich realizacji były przede wszystkim opóźnienia związane z wejściem w życie kontraktów z partnerami zagranicznymi, które wynikały z konieczności uzyskania zgód rządowych po stronie partnerów ukraińskich (czego nie przewidziano podczas opracowywania harmonogramów). Powyższe spowodowało również opóźnienia w zawarciu umów z partnerami krajowymi będącymi podwykonawcami projektów.

Jako inną przyczynę opóźnień w zakresie realizacji projektu KRAB/KRYL amunicja 155 mm wskazano również opóźnienie terminu przeprowadzenia badań poligonowych wynikających z problemów z wypożyczeniem z MON haubicy KRAB.

W wyniku zaistniałych opóźnień przyjęto nowe harmonogramy, w których termin zakończenia przedsięwzięć przesunięto z 31 grudnia 2013 r. na 31 grudnia 2015 r. (dowód: akta kontroli str. 508-523)

W sprawie opóźnień w realizacji ww. projektów członek Zarządu Andrzej Piątek, pełniący jednocześnie funkcję Przewodniczącego Komitetu Sterującego wyjaśnił, że *realizacja projektów opiera się na współpracy z partnerami ukraińskimi, którzy w ramach podpisanych kontraktów przekazują know-how, dokumentację, oraz części i podzespoły amunicji precyzyjnego rażenia kal. 120 i 155 mm. Wiedza uzyskana w ten sposób zostanie wykorzystana do polonizacji przedmiotowej amunicji przez Spółkę i podwykonawców krajowych.*

W związku z powyższym rozpoczęcie negocjacji z firmami krajowymi możliwe było po wejściu w życie kontraktów z partnerami ukraińskimi, podpisanymi w dniach 28 marca 2012 r. oraz 19 kwietnia 2012 r. O wejściu w życie kontraktów Spółka została poinformowana przez strony ukraińskie w dniach 3 lipca 2012 r. odnośnie programu RAK amunicja 120 mm. oraz 7 września 2012 r. w zakresie projektu KRAB/KRYL amunicja 155 mm.

Po otrzymaniu powyższych informacji Spółka zorganizowała w dniu 12 września 2012 r. negocjacje z podwykonawcami krajowymi, na których zostały omówione projekty umów i przedstawione propozycje finansowe stron. Wcześniejsze rozpoczęcie negocjacji nie było możliwe, ponieważ Bumar Amunicja nie miał gwarancji, że partnerzy ukraińscy dostaną wymagane zgody rządowe, a nawet jeśli dostaną, to czy nie będą one uzależnione od dokonania zmian w kontraktach – odnośnie zakresu, terminów czy też wartości.

Umowy na realizację prac związanych z projektami zostały podpisane przez Spółkę z podwykonawcami krajowymi w dniach 26 września 2012 r. oraz 11 października 2012 r.

Negocjacje harmonogramów realizacji prac przez podwykonawców wykazały, że nie ma możliwości przeprowadzenia wszystkich prac (związanych głównie z polonizacją wyrobów) założonych w projektach.

W związku z powyższym w dniu 18 stycznia 2013 r. Spółka przygotowała i przesłała do PHO nowy harmonogram „Zapotrzebowanie na kapitał w latach 2012-2015” zmieniający końcowy termin realizacji projektu z IV kw. 2013 r. na IV kw. 2015 r. z prośbą o usankcjonowanie zmian poprzez zawarcie aneksu z MSP.

Niezależnie od problemów związanych z wejściem w życie kontraktów z partnerami ukraińskimi nastąpiło opóźnienie w realizacji projektu KRAB/KRYL amunicja 155 mm spowodowane przesunięciem badań poligonowych modeli APR 155 (otrzymanych w ramach kontraktu z partnerem ukraińskim) z czerwca 2013 r. na styczeń/luty 2014 r. Badania te miały być przeprowadzone z użyciem 155 mm samobieżnej haubicy KRAB, jednak ze względu na odpowiedź Podsekretarza Stanu w MON Pana Waldemara Skrzypczaka wypożyczenie haubicy KRAB zostało obwarowane warunkami, których Bumar Amunicja nie mógł spełnić (w tym konieczność wcześniejszego poddania Amunicji Precyzyjnego Rażenia 155 mm badaniom w lufie balistycznej). Spowodowało to konieczność przesunięcia badań, w taki sposób, by planowane badania poligonowe, przeprowadzić z użyciem stanowiska z lufą balistyczną, wykonywanego przez Hutę Stalowa Wola. Stanowisko to w dniu 19 grudnia 2013 r. przeszło z wynikiem pozytywnym próby

odbiorcze i po załatwieniu formalności związanych z organizacją poligonu będzie mogło być użyte do poligonowych modeli APR 155 w terminie jak wyżej, tj. na przełomie stycznia i lutego 2014 r.

W wyniku wszystkich zaistniałych okoliczności Bumar Amunicja przygotował nowy, uaktualniony Biznesplan uwzględniający zmianę harmonogramów realizacji projektów (zakończenie prac z IV kwartału 2013 r. na IV kwartał 2015 r.) i wynikające z tego przesunięcie sprzedaży (okres zwrotu) wyrobów APR 120 i APR 155 z lat 2014-2017 na lata 2016-2019. Nowy Biznesplan został przesłany do PHO w dniu 7 czerwca 2013 r. (dowód: akta kontroli str. 538-552)

Kierownik Działu Rozwoju i Wdrożeń Andrzej Patek wyjaśnił ponadto w powyższej sprawie, że w wyniku przedłużających się terminów wejścia w życie kontraktów z partnerami ukraińskimi, oraz związanym z tym opóźnieniem rozpoczęcia negocjacji i podpisania umów z podwykonawcami krajowymi nie było możliwe rozpoczęcie prac własnych przez Bumar Amunicję. Przesunięcie o dwa lata terminu realizacji programów wynikało ponadto z tego, iż negocjacje z firmami CRW Telesystem Mesko i WAT wykazały, że nie ma technicznej możliwości zakończenia projektów wcześniej niż w IV kwartale 2015 r. (głównie ze względu na innowacyjność technologii i złożoność konstrukcji) – czego nie można było przewidzieć w momencie opracowywania biznesplanu i harmonogramów w 2011 r., kiedy to Bumar Amunicja w najlepszej wierze przyjął, że termin zakończenia prac do końca 2013 r. jest realny.

Późniejsze szczegółowe rozmowy techniczne z partnerami zagranicznymi oraz krajowymi zweryfikowały te założenia i skutkowały przygotowaniem przez Bumar Amunicja nowych harmonogramów, w których uwzględniona została wiedza uzyskana już po opracowaniu i złożeniu do PHO dokumentów związanych z realizacją przedmiotowych projektów. (dowód: akta kontroli str. 666)

8. Na dzień zakończenia kontroli cele przedsięwzięcia nie zostały osiągnięte. Ze względu na przedstawione powyżej opóźnienia, rozpoczęcie produkcji amunicji KRAB/KRYL 155 mm oraz RAK 120 mm planowane jest nie wcześniej niż w IV kwartale 2015 r. W związku z powyższym również obecnie nie jest możliwe dokonanie oceny efektywności przedsięwzięcia. (dowód: akta kontroli str. 508-552)

9. Realizacja projektów RAK amunicja 120 mm i KRAB/KRYL amunicja 155 mm nie miała wpływu na wyniki ekonomiczno-finansowe Spółki w latach 2011-2013 ponieważ w okresie tym nie rozpoczęto jeszcze produkcji wyrobów będących rezultatem realizowanych projektów.

W okresie objętym kontrolą Spółka uzyskiwała coraz niższe przychody ze sprzedaży wyrobów i usług, i tak w: 2013 r. wyniosły 393 920 tys. zł i były niższe od uzyskanych w: 2012 r. o 62 840 tys. zł (13,8%), 2011 r. o 72 662 tys. zł (15,6%) oraz 2010 r. o 29 251 tys. zł (6,9%). Dzięki dodatniemu wynikowi na pozostałej działalności operacyjnej Spółka w badanym okresie uzyskiwała dodatni wynik finansowy netto, za wyjątkiem 2011 r., w którym wystąpiła strata netto w kwocie 534,8 tys. zł. W 2013 r. zysk netto wyniósł 5 782 tys. zł i był wyższy od uzyskanego w 2012 r. o 2 113,2 tys. zł (57,6%) oraz niższy o uzyskanego w 2010 r. o 16 860 tys. zł (74,5%).

Następował ciągle wzrost wartości aktywów – za 2013 r. wyniosły 1 314 910 tys. zł i były o 189 562 tys. zł (16,8%) wyższe od uzyskanych za 2010 r. W badanym okresie zobowiązania ogółem nie ulegały większym zmianom – za 2013 r. wyniosły 872 724 tys. zł i były niższe od wykazanych za 2010 r. o 70 199 tys. zł (7,4%). (dowód: akta kontroli str. 667-675)

W Biznesplanie *Optymalizacja czynników produkcji oraz rozwoju uzbrojenia i sprzętu wojskowego w Bumar Amunicja S.A. na potrzeby bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej* dokonano symulacji rozwoju Spółki w kontekście realizacji zobowiązań umownych w tym zakresie. Założono, że skumulowana nadwyżka finansowa w latach 2016 – 2019 dla projektu RAK amunicja 120 mm wyniesie 83 398,9 tys. zł, a dla KRAB/KRYL amunicja 155 mm – 128 119,9 tys. zł. Zgodnie z założeniami realizacja ww. programów oraz projektów *PIRAT* i *PALIWA*, jak również oszczędności z tytułu restrukturyzacji zatrudnienia, pozwolą na osiągnięcie przez Spółkę zysku netto w latach 2015 – 2019 od 23 218,1 tys. zł do 110 749,3 tys. zł. (dowód: akta kontroli str. 297-317)

10. Firma Deloitte Polska Sp. z o.o. przeprowadziła w dniach 15 i 16 maja 2013 r. kontrolę z wykorzystania udzielonego przez MSP wsparcia na realizację programów RAK amunicja 120 mm i KRAB/KRYL amunicja 155 mm oraz PDO za okres od 1 października 2012 r. do 31 grudnia 2012 r. oraz od 1 stycznia 2013 r. do 31 marca 2013 r. Kontrola obejmowała analizę informacji w zakresie uzgodnionych procedur dotyczących informacji finansowych realizowanych projektów. Raport pokontrolny jest w posiadaniu PHO, który pismem z dnia 26 lipca 2012 r. poinformował Bumar Amunicja, że (...) *uzgodnione procedury, wykonane przez audytorów z firmy Deloitte, do „Sprawozdania z wykorzystania wsparcia oraz jego efektów za 2012 r. w zakresie prowadzonych projektów B+R+W nie wykazały uchybień.* (dowód: akta kontroli str. 559-563)

11. W celu realizacji projektów KRAB/KRYL amunicja 155 mm oraz RAK amunicja 120 mm, jak również prawidłowego wykorzystania udzielonego Spółce wsparcia, Zarząd Spółki powołał 30 listopada 2011 r. Komitet Sterujący oraz kierowników projektu. Kierownicy projektu zostali zobowiązani do opracowania szczegółowych harmonogramów kosztowo-rzeczowo-terminowych projektów oraz comiesięcznego informowania przewodniczącego Komitetu Sterującego o stanie realizacji pracy.

Zgodnie z zarządzeniem Nr 19 Zarządu Spółki z dnia 25 września 2012 r. kierownicy projektów i kierownik Działu Rozwoju i Wdrożeń potwierdzali wszystkie zamówienia oraz faktury dokumentujące zakupy z nich wynikające, dotyczące realizowanych projektów.

Kierownik Działu Budżetowania i Analiz Ekonomicznych monitorował prawidłowość zakwalifikowania i ewidencji kosztów związanych z realizacją zadań, prowadzoną w rozbiciu na jednostki kalkulacyjne utworzone dla potrzeb ewidencji realizowanych projektów oraz na podstawie danych ewidencyjnych sporządzał sprawozdania do PHO.

Monitorowanie wydatkowania środków uzyskanych z udzielonego Spółce wsparcia wykazało, że środki te wydatkowane są zgodnie z *Regulaminem wydatkowania środków ze wsparcia PHO przez MSP.*

Zarząd Spółki nadzorował przebieg realizacji projektów za pośrednictwem dyrektora ds. Rozwoju (DTR) i Komitetu Sterującego. DTR organizowała cykliczne spotkania na których kierownicy projektów przedstawiali stan zaawansowania prac w zakresie realizacji projektów. Problematyka wykorzystania udzielonego wsparcia nie była przedmiotem audytu wewnętrznego. (dowód: akta kontroli str. 499-502, 524-537)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Środki pochodzące z MSP w wysokości 1 889,3 tys. zł wydatkowano w ramach PDO niezgodnie z celem na jaki wsparcie zostało udzielone, którym była realizacja projektu optymalizacji czynników produkcji w obszarze zatrudnienia²¹.

W Bumar Amunicja S.A. Oddział Pionki na 169 pracowników, którzy odeszli ze spółki w ramach PDO przyjęto ponownie do pracy 131 pracowników (77,5%) na podstawie umowy o pracę, z tego 71 osób (54,2%) zatrudniono w okresie od jednego dnia do sześciu miesięcy po rozwiązaniu umów o pracę na okres dłuższy niż sześć miesięcy. W okresie od jednego do 30 dni od rozwiązania umów o pracę zatrudniono ponownie 19 osób (14,5%), w tym 15 spośród kadry kierowniczej.

Zgodnie z § 9 ust. 2 porozumienia ze związkami zawodowymi z 6 lutego 2012 r. pracownicy, których wynagrodzenie w dniu rozwiązania umów o pracę było niższe od 3 000 zł brutto, przy ponownym zatrudnieniu powinni otrzymać wyższe wynagrodzenia o 300 zł brutto. Spośród 71 osób objętych badaniem, podwyżkę wynagrodzenia otrzymało 60 pracowników (84,5%). Wśród ww. 71 pracowników 23 zostało ponownie przyjętych do pracy na 0,3 lub 0,5 etatu, jednak po upływie od czterech do siedmiu miesięcy od ponownego zatrudnienia, zmieniono im wymiar zatrudnienia na pełny, przywracając jednocześnie wynagrodzenie sprzed rozwiązania umowy o pracę lub też podwyższając je jeszcze o 300 zł brutto.

²¹ W niniejszej kontroli za nieprawidłowość uznano wydatkowanie w ramach PDO środków ze wsparcia MSP, na wypłatę odpraw dla zwolnionych pracowników, którzy w okresie do sześciu miesięcy od dnia rozwiązania umowy o pracę zostali ponownie zatrudnieni na warunkach zbliżonych lub lepszych niż poprzednio.

Łącznie dla badanej populacji 71 pracowników w ramach PDO wypłacono 2 515,2 tys. zł, w tym ze środków MSP 1 631,7 tys. zł. (dowód: akta kontroli str. 567-572, 575-577, 697, 703-735)

W Bumar Amunicja na 179 pracowników, z którymi rozwiązano umowy o pracę w ramach PDO, ponownie zatrudniono dwóch pracowników na podstawie umów cywilno-prawnych. Zatrudnienie nastąpiło po upływie jednego dnia od rozwiązania umowy o pracę. Jeden z pracowników (kierownik projektu) otrzymał łączną odprawę w wysokości 195,7 tys. zł, z czego 152,8 tys. zł pochodziło ze środków pochodzących z MSP. W wyniku ponownego zatrudnienia na umowę zlecenie (trwającą sześć miesięcy) kwota miesięcznego wynagrodzenia była o 6,8 tys. zł wyższa od poprzednio wypłacanej w ramach umowy o pracę. (dowód: akta kontroli str. 573, 633, 634, 732-735)

W Bumar Amunicja S.A. Oddział Warszawa na 87 pracowników, którzy odeszli w ramach PDO, przyjęto ponownie do pracy 17 osób (19,5%) na podstawie umów cywilno-prawnych, przy czym 10 (58,8%) zatrudniono w okresie od jednego dnia do sześciu miesięcy po rozwiązaniu umów o pracę na okres dłuższy niż sześć miesięcy. Ustalono, że spośród ww. 10 osób, cztery zostały zatrudnione na zbliżonych do poprzednich lub wyższych warunkach płacowych (podwyżka wynagrodzeń od 145 do 840 zł brutto) następnego dnia od rozwiązania umowy o pracę w ramach PDO. Z dwoma z tych pracowników po upływie czterech i sześciu miesięcy od zawarcia umów cywilno-prawnych, podpisano umowy o pracę na czas określony, podwyższając wynagrodzenie od 157 do 300 zł brutto. Łącznie dla ww. czterech osób wypłacono w ramach PDO odprawy w wysokości 106,4 tys. zł, w tym 104,8 tys. zł pochodziło ze środków MSP. (dowód: akta kontroli str. 574, 578, 732-735)

Łącznie w Bumar Amunicja pracownikom, z którymi rozwiązano umowy o pracę w ramach PDO i ponownie zatrudniono w okresie od jednego dnia do sześciu miesięcy na okres powyżej sześciu miesięcy, na warunkach zbliżonych lub lepszych od poprzednich wypłacono 1 889,3 tys. zł ze środków MSP.

Powyższe było niezgodne z:

- § 15 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Skarbu Państwa z dnia 11 sierpnia 2011 r. w sprawie wsparcia niebędącego pomocą publiczną, który zobowiązuje *do wykorzystania wsparcia zgodnie z celem, na który zostało udzielone, w szczególności pełnego wykonania inwestycji;*
- § 4 ust. 1 i 2 umowy w sprawie wsparcia niebędącego pomocą publiczną zawartą dnia 2 września 2011 r. pomiędzy MSP a PHO, zgodnie z którym (...) *Bumar zobowiązuje się przeznaczyć środki z udzielonego wsparcia wyłącznie na realizację zadań w zakresie ochrony podstawowych interesów bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej. W szczególności na dokonanie inwestycji wraz z optymalizacją procesów produkcji w spółkach, w związku z realizacją poszczególnych zadań zgodnie ze złożonym wnioskiem, z uwzględnieniem przepisów powszechnie obowiązujących, w tym właściwych przepisów prawa Unii Europejskiej na cele, na które wsparcie zostało udzielone.* (dowód: akta kontroli str. 712-741)

Członkowie Zarządu Spółki Piotr Jaromin i Jarosław Cieślik wyjaśnili w powyższej sprawie:

1). W Zakładach Produkcji Specjalnej Sp. z o.o. w Pionkach (obecnie Bumar Amunicja Oddział Pionki) wystąpiła sytuacja wyjątkowa na tle całego procesu realizacji PDO. Z uwagi na bardzo złą sytuację finansową Spółki, Zarząd był zmuszony zdecydować o ponad półrocznej przerwie w jej działalności. W tym okresie Spółka nie dysponowała środkami na sfinansowanie kosztów pracy. Nie była również znana jej przyszłość z uwagi na brak kontraktów. Planowano całkowite wygaszenie produkcji do czasu zakończenia projektu budowy nowej fabryki prochu, który miał być realizowany przy wsparciu MSP.

Potrzeba zatrudnienia pracowników zaistniała nieoczekiwanie już po zwolnieniach w ramach PDO, z chwilą otrzymania wiadomości o planowanych zamówieniach przez MON. Z uwagi na specyfikę produkcji do pracy musiała zostać przywrócona ta sama grupa doświadczonych pracowników.

2). Ponowne zatrudnienie pracowników w Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego „PZL-WARSZAWA II” S.A. (Bumar Amunicja Oddział Warszawa) wynikało z realizacji zamówień

na potrzeby MON oraz niespodziewanego wzrostu zamówień na osprzęt lotniczy dla krajowych zakładów lotniczych.

3). Dwa przypadki ponownego zatrudnienia pracowników w Bumar Amunicja Skarżysko-Kamienna miały charakter przejściowy i dotyczyły kierownika projektów „SPIKE” i „Piorun”, który wdrażał i przekazywał wiedzę swemu następcy oraz inspektora nadzoru, który został zatrudniony w celu zakończenia realizacji inwestycji w Lubiczowie.

W ocenie NIK w przypadku gdy pracownik był niezbędny do dalszego prawidłowego działania Spółki pracodawca nie miał obowiązku wyrażenia zgody na jego odejście, co zostało uregulowane w porozumieniach ze związkami zawodowymi z dnia 21 grudnia 2010 r. oraz 6 lutego 2012 r. Przypadek ponownego zatrudnienia w Bumar Amunicja kierownika projektu celem przyuczenia następcy, można było wyeliminować poprzez przesunięcie terminu rozwiązania umowy o pracę o pięć miesięcy, tj. do 30 listopada 2012 r. czyli ostatniego dopuszczalnego terminu rozwiązywania umów określonego w porozumieniu z 6 lutego 2012 r. (dowód: akta kontroli str. 580-591, 633,634)

2. W okresie objętym kontrolą Bumar Amunicja dwukrotnie wykorzystał środki otrzymane na realizację programów RAK amunicja 120 mm oraz KRAB/KRYL amunicja 155 mm niezgodnie z przeznaczeniem określonym w umowach.

Stosownie do umów inwestycyjnych zawartych 17 lutego 2012 r. PHO zobowiązało się udzielić Spółce dofinansowania na realizację programu KRAB/KRYL amunicja 155 mm oraz programu RAK amunicja 120 mm, zgodnie ze złożonym wnioskiem i na warunkach określonych w umowach oraz regulaminie wydatkowania środków otrzymanych w ramach ze wsparcia PHO przez MSP. Bumar Amunicja zobowiązał się do przechowywania otrzymanych środków na dedykowanych kontach bankowych (§ 2 ust. 7 pkt 7 umów). Bumar Amunicja zobowiązał się do wydatkowania środków pieniężnych, które otrzyma od PHO na pokrycie akcji nowej emisji lub w formie pożyczki, wyłącznie zgodnie z postanowieniami umowy i regulaminem (§ 4 ust. 7) Zgodnie z § 4 ust. 8 umów wszelkie odstępstwa od wydatkowania środków pieniężnych zgodnie z umową i regulaminem wymagają pod rygorem nieważności ustalenia w formie pisemnej, z PHO. Spółka zobowiązała się do wydatkowania dofinansowania w sposób określony we wnioskach, w szczególności na realizację wskazanych etapów i zadań (§ 5). Zgodnie z § 8 ust. 1 pkt 2 PHO ma prawo żądać zwrotu (a Spółka jest zobowiązana do zwrotu) kwoty udzielonego wsparcia wraz z odsetkami ustawowymi w trybie umorzenia akcji Spółki, objętych przez PHO w związku z podwyższeniem kapitału, w przypadku stwierdzenia przez PHO, że udzielone Spółce wsparcie jest wykorzystywane lub zostało wykorzystane niezgodnie z celem, na który zostało udzielone lub nie jest wykorzystywane wyłącznie na realizację zadań w zakresie ochrony podstawowych interesów bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej. (dowód: akta kontroli str. 6-37, 636-659)

Również w § 3 umów pożyczek nr 49/12/V, 51/12/V, 929/12/2012/RR i 930/12/2012/RR określono cele na jakie można wykorzystać otrzymane środki, a w § 11 ust. 2 pkt 4 wskazano, że pożyczkodawca może rozwiązać umowę bez wypowiedzenia ze skutkiem natychmiastowym, jeżeli pożyczkobiorca (Bumar Amunicja) wykorzysta pożyczkę niezgodnie z przeznaczeniem określonym w umowie ww. pożyczek. (dowód: akta kontroli str. 344-385)

Spółka w dniu 27 grudnia 2012 r. przekazała z rachunku dotyczącego programu KRAB/KRYL amunicja 155 mm 3 200,0 tys. zł, na pokrycie swoich zobowiązań podatkowych w podatku od towarów i usług. Powyższą kwotę zwrócono na rachunek pożyczki w dniu 2 stycznia 2013 r. Ponadto w dniu 12 lipca 2013 r. Bumar Amunicja przekazał z rachunków dotyczących programów RAK amunicja 120 mm i KRAB/KRYL amunicja 155 mm 13 462,4 tys. zł (w tym z rachunku dotyczącego KRAB/KRYL – 5 000,0 tys. zł i RAK – 8 462,4 tys. zł) na rachunek bankowy stanowiący zabezpieczenie udzielonych przez PKO Bank Polski gwarancji bankowych na okres od 12 lipca 2013 r. do 30 maja 2014 r. Gwarancje bankowe dotyczyły zwrotu udzielonej zaliczki na realizację umowy zawartej w dniu 2 lipca 2013 r. pomiędzy Bumar Amunicja a Skarbem Państwa – Inspektoratem Uzbrojenia, na dostawy urządzeń treningowych stacjonarnych, polowych i makiet gabarytowo masowych. (dowód: akta kontroli str. 636-659)

Członkowie Zarządu Jarosław Cieślik i Andrzej Piątek wyjaśnili m.in., że z uwagi na stan wyższej konieczności wynikający z obowiązku zapłaty podatku VAT w kwocie 6 040,0 tys. zł w dniu 27 grudnia 2012 roku przelano z rachunku pożyczki na realizację programu KRAB/KRYL na rachunek bieżący Spółki kwotę 3 200,0 tys. zł w celu terminowego opłacenia podatku VAT. Nie zapłacenie podatku w terminie skutkowałoby wykluczeniem Spółki z realizowanych projektów unijnych, projektów rozwojowych finansowanych z innych środków zewnętrznych oraz niedopuszczeniem do uczestniczenia w przetargach na kontrakty. Po wpływie środków z PHO za zrealizowane przez Spółkę dostawy wyrobów, w dniu 2 stycznia 2013 roku, w tym samym dniu środki zostały przebrane na rachunek pożyczki.

Odnosnie przekazania 13 462,4 tys. zł na zabezpieczenie udzielonych gwarancji bankowych, ww. członkowie Zarządu wyjaśnili m.in., że termin realizacji zabezpieczonej umowy nie jest zagrożony. Po wygaśnięciu terminu ważności gwarancji środki z tego rachunku wraz z odsetkami zostaną przebrane na konta pożyczek RAK i KRAB/KRYL. W okresie trwania gwarancji środki z pożyczek nie są wydatkowane, stanowią jedynie przedmiot zabezpieczenia. Zgodnie z uzyskaną przez Bumar Amunicja opinią Kancelarii Radców Prawnych AMICUS w Kielcach samo ustanowienie zabezpieczenia nie jest tożsame z wydatkowaniem tych środków. (dowód: akta kontroli str. 660-663)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że niedotrzymanie terminu realizacji projektów KRAB/KRYL amunicja 155 mm oraz RAK amunicja 120 mm, określonego w harmonogramie na IV kw. 2013 r. i jego przesunięcie na IV kw. 2015 r. nastąpiło z przyczyn niezależnych od Spółki, spowodowanych przedłużającymi się terminami uzyskania niezbędnych zgód rządowych po stronie partnerów zagranicznych oraz przesuwającymi się terminami prób poligonowych. Zdaniem NIK, opracowując harmonogramy realizacji projektów, Bumar Amunicja jednak w niedostatecznym stopniu uwzględnił stopień ich złożoności i przyjął zbyt krótkie terminy realizacji projektów.

NIK zwraca również uwagę, że Zarząd Spółki zawierając 24 lipca 2013 r. porozumienia w sprawie warunków spłaty pożyczek zaciągniętych na realizację programów KRAB/KRYL 155 mm oraz RAK 120 mm, będące podstawą konwersji kwot pożyczek na kapitał zakładowy spółki oświadczył (w § 1 pkt 4 porozumień), iż Spółka w pełni wykorzystwała środki z pożyczek, podczas gdy w rzeczywistości z kwoty pożyczek wraz z odsetkami w wysokości 103 791,1 tys. zł wykorzystano 56 224,5 tys. zł.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²², wnioskuje o:

1. Zwrot do MSP środków, w kwocie 1 889,3 tys. zł, wydatkowanych na realizację PDO niezgodnie z § 15 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Skarbu Państwa z dnia 11 sierpnia 2011 r. w sprawie wsparcia niebędącego pomocą publiczną oraz § 4 ust. 1 i 2 umowy w sprawie wsparcia niebędącego pomocą publiczną, zawartą w dniu 2 września 2011 r. pomiędzy MSP a PHO.
2. Wykorzystywanie środków z pożyczek zgodnie z ich przeznaczeniem określonym w umowach zawartych w związku ze wsparciem udzielonym przez Ministra Skarbu Państwa na realizację projektów badawczych, rozwojowych i wdrożeniowych, dotyczących produkcji uzbrojenia i sprzętu wojskowego.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

²² Dz. U. z 2012 r., poz. 82 ze zm.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kielce, dnia marca 2014 r.

Kontrolerzy
Andrzej Kamiński
główny specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach

Dyrektor
Grzegorz Walendzik

.....
Podpis

.....
Podpis

Piotr Fatalski
główny specjalista kontroli państwowej

.....
Podpis